

Monumentnummer*: 529788

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 december 2012
Kadaster deel/nr 82917/111

Woonplaats* Arnhem
Gemeente* Arnhem
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Arnhem
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Arnhem	A			1597
Arnhem	A			1598

Omschrijving**

Inleiding

Het adres Koningsweg 17a(8) omvat thans onder meer een drietal afzonderlijke, uit de bezettingstijd stammende gebouwen die toentertijd als verwarmde vliegtuighangars dienst deden. De hangars staan geordend, maar toch enigszins 'los' ten opzichte van elkaar, aan drie zijden van een centraal middenterrein, dat door middel van een na de oorlog versmalde rechte beklinkerde weg is verbonden met het zuidwestelijk deel van de (ring)rolbaan. De totale plattegrond van de cluster gebouwen suggereert ad hoc te zijn ontwikkeld als een grootschalig boeren erf met diverse bedrijfsgebouwen. Na de oorlog - vermoedelijk alle in 1949 - zijn de gebouwen ingericht als boerenbedrijf; een functie waarin ze nu nog worden gebruikt. Het bedrijf grenst in het zuidwesten en westen aan het Nationale Park De Hoge Veluwe. De beschrijving van de drie hangars gaat - met de rug naar de weg gezien - tegen de wijzers van de klok in en volgt zo de trits: A hangar rechts, B hangar midden en C hangar links.

De hangar links ligt vrijstaand als meest oostelijke in een boerentuin en moestuin, met op enige afstand de beboste achtergrond van Nationaal Park De Hoge Veluwe. De hangar is opgebouwd uit twee duidelijk van elkaar te onderscheiden delen: een bedrijfsdeel en een woondeel. De daknok van het bedrijfsdeel van het op globaal op L-vormige plattegrond gebouwde pand strekt zich uit van noordoost naar zuidwest en ligt evenwijdig met de weg; de daknok van het aan de noordoostzijde geschakelde woondeel staat hier haaks op. De

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vliegtuighangar is als 'Sonderbau' tot stand gekomen en is op macroniveau deel van een grote militaire vliegveldstructuur uit de jaren 1940-1945, op mesoniveau van een ijl complex van oorspronkelijk in globaal lineair verband, langs de rolbaan gerealiseerde open en gesloten opstelplaatsen voor vliegtuigen, en hierbinnen op microniveau van een cluster ter camouflage als agrarische bedrijfsgebouwen uitgevoerde gesloten opstelplaatsen. De bestemmingswijziging en de verbouw vonden vermoedelijk plaats in of rond 1949; ter herinnering hieraan is in de zuidoostgevel een steen met inscriptie geplaatst: "Reynouthoeve / Deze steen geplaatst op 6 september 1949 door Emma Staf geb. 3-11-1937". Van de drie werd dit exemplaar het meest ingrijpend verbouwd.

Omschrijving

Relatief kleine, deels onderkelderde, eenlaagse, ten dele met circa 50 cm dik buitenmuurwerk uitgevoerde bakstenen VLIEGTUIGHANGAR (8), op in hoofdzaak L-vormige plattegrond en gedekt door een - haaks op de grootste lengte staand - met gemengde gegolfde verbeterde holle (Hollandse) pannen belegd, afgewolfd zadeldak, met in de nok van het bedrijfsgedeelte twee bakstenen vluchttrappen, in de nok van het woongedeelte een bakstenen schoorsteen en in het zuidwestelijk dakschild een dakkapel. De hangar werd gebouwd als een zogenoemde 'Wärmehalle', dat wil zeggen als verwarmde opstel- of werkplaats en hij bevatte hiertoe in de kelder onder meer een verwarmingsinstallatie, ook voor de andere hallen. Het pand is wit gesausd op een zwart geschilderde plint. De noordoostelijke kopgevel / hoofdgevel van het bedrijfsgedeelte is symmetrisch uitgevoerd en bevat centraal een toegangsopening met dubbele houten deuren met bovenin vierruits ramen en links en rechts hiervan een vensteropening met betonnen kozijnen in vierruitsverdeling; op zolderverdiepingniveau een kleinere toegangsopening met dubbele houten deuren en kleinere vensteropeningen met betonnen vierruits ramen. De zuidwestelijke kopgevel bevat op de begane grond drie toegangsopeningen, waarin opgeklampte houten deuren en op zolderverdiepingniveau een toegangsopening met bovenlicht en dubbele houten deuren en links en rechts hiervan een ronde vensteropening met kruislings in vieren verdeeld raam. De noordwestelijke langsgevel bevat een tiental rechthoekige vensteropeningen, waarin betonnen in vieren verdeelde kozijnen met onder een ventilatiestrook, en verder in de linker helft tussen het eerste en het tweede en tussen het vijfde en het zesde venster een toegangsopening, waarin opgeklampte houten deuren. De zuidoostelijke langsgevel bevat links vier vergelijkbare vensters en gaat rechts over in het woondeel. Windveren, geen goten. Het woondeel bevat in de zuidoostelijke, kopgevel centraal een getoogde toegang, met verdiept hierin de met twee grote glaspanelen gevulde houten deur; links hiervan een rechthoekige vensteropening met groene houten luiken, een groot raam onder en een tweetal kleine steekraampjes boven en rechts hiervan een klein venstertje en twee ongeveer vierkante vensteropeningen met luiken. Onder het kleine venstertje de eerder genoemde steen met inscriptie. De korte, onder afdak gelegen gevel aan de noordoostzijde - het pand werd ter plaatse iets verbreed - bevat naast een kleine vensteropening sporen van een vroegere toegang tot de (stook)kelder. De noordoostelijke langsgevel bevat onder meer een groot, later ingebracht venster met modern verdeeld raam en links hiervan een kleiner venster met dubbele naar buiten draaiende ramen. In de zuidwestelijke langsgevel rechts een grote vensteropening met onverdeeld raam en luiken, en links hiervan een toegangsopening die thans is ingevuld met een verdiept aangebracht raam. Mastgoten, houten windveren. Direct ten noorden van de hangar bevindt zich een nog herkenbare vliegtuigwasplaats. Het interieur is in 1949 aangepast aan het gebruik als boerderij en bevat onder meer een koeienstal en een melkverwerkingsruimte in het bedrijfsdeel, en een woonhuis. Het plafond in het bedrijfsdeel wordt gedragen door ronde, betonnen kolommen (mogelijk geheel vernieuwd). Woonhuis verbouwd naar maatstaven ca. 1950 en vervolgens gemoderniseerd.

Waardering

VLIEGTUIGHANGAR, van algemeen belang als uiterst zeldzaam en goed herkenbaar onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter als onderdeel van een groot militair vliegveld opgezet legerkamp en als in de naoorlogse

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

wederopbouwperiode tot boerderij ingericht pand, vanwege: architectuurhistorische, stedenbouwkundige, technisch-historische, krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de op lokale vormen geïnspireerde traditionalistische bouwtrant, uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de kunstmatig opgezette boerenbedrijfstructuur en de tot in detaillering doorgevoerde camouflage, uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement, uit de onderlinge verwantschap van de hierbij toegepaste vormen, en uit de na de Tweede Wereldoorlog (in de wederopbouw) in het direct verlengde van de oorspronkelijke camouflagevorm uitgevoerde bestemmingsaanpassing aan het lokale agrarische bedrijf.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie